

BEVEZETÉS

Bár más országokban is vannak nagy területeket átszelő rövidebb-hosszabb túraútvonalak, a magyarországi Országos Kéktúra kiépítettségével, változatosságával mégis egy szinte világörökségi címet megérdemlő különlegesség. A mai túraútvonal előzményei a két világháború közötti időszakig nyúlnak vissza; akkor, az 1930-as években hozott létre a Magyar Turista Szövetség egy összefüggő, kék színjelzéssel ellátott útvonalat, amely a Kőszegi-hegység (Írott-kő) és a Zempléni-hegység (Tolvaj-hegy) között vezette vándorait. 1938-ban Szent István királyunk halálának 900. évfordulója alkalmából hirdették meg a Szent István-vándorlást, amelynek végigjárása a II. világháború előtti turistaélet utolsó nagyobb jeles eseménye volt.

1952-ben Vízkelety László kezdeményezésére a Budapesti Lokomotív SE Természetjáró Szakosztálya indított útjára ismét egy túramozgalmat, amelynek célja a kékkel jelzett turistaút bejárása volt. Ebből a mozgalomból nőtte ki magát az Országos Kéktúra, amelyet 1961-től a Magyar Természetbarát Szövetség vett szárnyai alá, országos túramozgalommá szervezve a korábban csak szakosztályi szintű kezdeményezést. Így született meg hazánk és Európa első folyamatosan jelzett hosszú távú turistaútja és a hozzá kapcsolódó pecsét- és jelvényrendszer.

Az Országos Kéktúra természeti és kulturális látnivalókban gazdag útvonalát a Magyar Televízióknak köszönhetően 1979-ben az egész ország megismerhette a „Más-

félmillió lépés Magyarországon” című örök klasszikus képkockáin keresztül. A Rockenbauer Pál rendezésével és Peták István szerkesztésével fémjelzett 14 részes sorozat mondhatni egy pillanatkép formájában hagyta az utókorra az 1970-es évek végi Magyarország társadalmi-gazdasági-politikai viszonyait. Ennek a sorozatnak volt a földtani szakértője a világutazó geológus és természetfilmes Juhász Árpád.

A napjainkban egyre népszerűbb túraútvonalat jómagam 2007. augusztus 9. és 2009. október 30. között teljesítettem, aminek köszönhetően 2009 novemberében vehettem át a 4538-as számú túrajelvényt a Magyar Természetbarát Szövetségtől. A kéktúra útvonalát szakaszokra osztva jártam be az egyetemi évek alatt barátokkal, évfolyamtársakkal, egy jókora túrazsák kíséretében, keresve út közben a legolcsóbb és legnomádabb megoldásokat az utazás, a szállás és az étkezés tekintetében egyaránt. Természetesen vándorlásom állandó kísérője volt a fényképezőgépem és a geológuskalapácsom is.

Már az első szakaszok bejárásakor megigézett az útvonal földtani-felszínalakítási változatossága, a kéktúra végigjárásával pedig szinte teljes képet alkothattam hazánk földjének földtudományi sokféleségéről (geodiverzitásáról). Ez szegedi geológus hallgatóként nagy előnyömmre szolgált, többek között Magyarország földtanának tanulásakor, majd később oktatásakor is. Az Országos Kéktúra bejárásával párhuzamosan az Alföldi Kéktúra útvo-

nalát is teljesítettem, így átvehettem a 307. számú túrajelvényt, majd a Rockenbauer Pál Dél-dunántúli Kéktúra végiggyaloglásával 2011-ben a 739. számú túrajelvény, valamint a három túraútvonal teljesítésével az Országos Kékkör jelvény büszke tulajdonosa lettem.

A geokéktúra név ötlete 2010-ben született meg, amikor doktorandusz hallgatóként lehetőségem volt a Szegedi Tudományegyetem diákjai számára egy szabadon választható tantárgy keretében meghirdetni a „GeoKéktúra” elnevezésű speciálkollégiumot. 2010 őszén a Bükk, a következő év őszén pedig a Mátra kéktúra-útvonalát gyalogoltam végig azokkal a kitarító egyetem hallgatókkal, akik a kurzus jeles teljesítéséhez hajlandók voltak bejárni – nagy csomaggal a hátukon – a jelentős szintemelkedéseket felvonultató útvonalakat. A több napos vándorlások során a könyvben is szereplő földtudományi értékeknél szakmai előadásokat tartottam, így vált a túrázás egy szakmai terepgyakorlattá.

Később egy tucatnyi ismeretterjesztő előadás és általam vezetett geotúra következett, majd a jelen kötet közvetlen előzményének is számító cikksorozat megírása. A Turista Magazin hasábjain 2017 és 2022 között készítettem el azt a 12 részes sorozatot, amelyben igyekeztem közérthetően bemutatni az Országos Kéktúra útvonala mentén elhelyezkedő földtudományi értékeket. Ezt még ráadásként három újabb cikk követte, amelyekben a Rockenbauer Pál Dél-dunántúli Kéktúra, valamint az Alföldi Kéktúra geológiai hátterét, érdekességeit vázoltam fel. A több éves munka végén fogalmazódott meg bennem a gondolat, hogy az összegyűlt tudásanyagot érdemes lenne egy könyv formájában is megjelentetni. Így váltak lassan a magazin, valamint „A kövek mesélnek” weboldal

cikkei egy hiánypótló kötet szövegévé. Hosszú volt az út 2007-től, az első kéktúralépéstől 2024-ig, és nem csak a 17 év és a megtett 1173 km miatt!

Az Országos Kéktúra útvonala hazánk legváltozatosabb földtani felépítésű és domborzatú területein halad keresztül, ahol túlzás nélkül évszázmilliók történetét mesélik el az utunkba eső kövek. Gondoljunk csak például az Upponyi-szoros 400 millió éves mészköveire, amelyek egy trópusi sekélytengerben rakódtak le, valahol az Egyenlítő térségében; a Bükk Ny-i részén található Szarvaskőn olyan 165 millió éves bazaltos párnalávákat tanulmányozhatunk, amelyek napjainkban az Atlanti-óceán hátságai mentén képződnek; a Börzsöny ősvulkánjának kalderaperemén pedig 14 millió évvel ezelőtti heves vulkánkitörések blokk- és hamuárüledékeit figyelhetjük meg, amelyek manapság is lerakódnak Eurázsia vagy Dél-Amerika nagy vulkánjainak kúppalástjain.

A geológiában nem jártas kéktúrázó minden bizonnyal sok olyan földtudományi (földtani, felszínalaktani, víztani-vízföldtani és talajtani) érték mellett sétál el, amelyeket némának gondol. Ha viszont szóra bírjuk a köveket, évszázmilliók történetét mesélik el szemlélőjének. Regélnek ősi tengerek üledékeiről és élővilágáról, pusztító vulkánkitörésekről, földrengésekről vagy éppen a hegységképződések során mélybe került kőzetek átalakulásairól, deformációiról.

A Geokéktúra kötettel a célom, hogy egyszerre szakmailag hiteles módon, ugyanakkor olvasmányos formában mutassam be a közel 1200 km-es útvonal földtudományi értékeit. Az egyes fejezeteket a saját fotóim színesítik, a tájékozódást pedig a kéktúra útvonalát is ábrázoló, egyszerűsített geológiai tartalmú, inkább csak az áttekintést szolgáló földtani térképek segítik

(nem helyettesíti a terepen a nagy méretarányú topográfiai térképeket). A szakki-fejezések magyarázatát a kötet végén fogalomtár jeleníti meg. A könyvben szereplő objektumok GPS-koordinátáit táblázat foglalja össze, akár csak a földtörténeti korokat. Szintén a könyv végén kapott helyet a fejezetek előtt szereplő térképek általános jelmagyarázata is.

Remélhetőleg a kötet ott fog majd lapulni minden földtudományokra fogékony kéktúrázó hátizsákjában, de bátran ajánlhatom azoknak az utazóknak is, akik nem a „nagy kék ösvényt” járják, hiszen

a könyvben szereplő legtöbb helyszín a kéktúra útvonalától függetlenül autóval vagy tömegközlekedéssel is könnyedén megközelíthető.

Mi is az Országos Kéktúra útvonala és mozgalma? Kihívás, sport, élmény, kikapcsolódás, folyamatos tanulás és fejlődés, önmegismerés, ismerkedés, felfedezés, emlékezés. Maga a csoda, maga kicsiny hazánk, Magyarország. Kalandra fel, irány a kövek világa!

Veres Zsolt

Békéscsaba, 2024. március